

*Матковська М. В.,**старший викладач кафедри англійської мови**Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка*

МОВЛЕННЄВІ РЕПРЕЗЕНТАЦІЇ ПРЕЗИДЕНТА ДЖО БАЙДЕНА В АНГЛОМОВНОМУ ПОЛІТИЧНОМУ ДИСКУРСІ

Анотація. Стаття присвячена аналізу мовленнєвих репрезентацій політичного досвіду Джо Байдена, його вмінню використовувати відповідні механізми для вираження особливої ментальності і навіть «особливої ідеології» у процесі спілкування і взаємодії з людьми, а саме абстрагуванню політика від прямого суб'єкта та переходом до множинності у висловлюванні щодо ефективності його сприйняття широкими масами.

Автор висвітлює актуальну проблему маніпулятивного потенціалу англomовного політичного дискурсу, а саме способи репрезентації суб'єкта дії у відповідному дискурсі та використання мовних засобів для їх вираження.

Увагу зосереджено на проведенні комплексного аналізу, вводячи «структурний рівень» у широкий соціальний і культурний контекст, аналізуючи політичний дискурс Президента США Джо Байдена з точки зору інтегрованого соціального підходу, а саме його мовні політичні практики, у ході яких не тільки обговорюється світ, але й складаються правила цього обговорення, правила самого мовлення, а значить і відповідні розумові конструкції.

В результаті аналізу висвітлено що, політика, якщо її розуміти як боротьбу за владу, це, безумовно, переважно сфера агонального мислення, сфера побуту агональних мовних ідеалів. У зв'язку із цим у політичному дискурсі формуються три способи репрезентації суб'єкта дії: (1) Sb політичної дії – 1 (сам мовець); (2) Sb політичної дії – 2 (суперник, що реально в розмові може брати участь (і тоді це ситуація «відкритого протистояння»), а може і бути відсутнім у цей момент (ситуація «прихованого протистояння»)); (3) Sb політичної дії – «Народ». Третій суб'єкт політичного дійства, уваги якого домагаються політики, на чий інтереси посилаються, чию думку, як їм здається, відстоюють.

Постулюється ідея, що незважаючи на наявність полісуб'єктності, в політичному дискурсі надзвичайно рідко існує пряма вказівка на конкретного діяча. У результаті політичний діяч сприймається мовцем не як конкретна особа, а як якийсь політичний інститут.

Ключові слова: політичний дискурс, семантика, прагматика, інтенціональність, ілокутивна сила, пропозиція, ментальність, суб'єкт дії.

Постановка проблеми. Визначення дискурсу, що розглядається як «переважно текст, його уривок, схема, фрагмент, чи парадигма, письмова або усна; або акт (акти), комплекс (комплекси) усної комунікації, об'єднані послідовною логічною будовою і мовними зв'язками локального та глобального змісту з метою реалізації певної авторської інформативної, людинознавчої чи суспільнознавчої проблематики». Дискурс, як лінгвістична сутність, характеризується складною приро-

дою, що передбачає, щонайменше, породження / кодування, продукування з боку мовця, що втілює інформацію у мовленнєву форму, та сприйняття і декодування з боку утримувача інформації (слухача).

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретичним підґрунтям дослідження стали наукові праці сучасних лінгвістів (А. Вежбицька, Т.А. Дейк ван, Р. Brown & S. Levinson, Meyer Michael, A. Wierzbicka, Ruth Wodak, Michael Meyer тощо) [1]. У працях дослідників розглядається не дискурс загалом, а його конкретні різновиди, що задаються широким набором параметрів: суто мовними відмінними рисами (у тій мірі, у якій вони можуть бути чітко ідентифіковані); специфікою тематики; системою переконань; способами міркування і т.д.

Думки лінгвістів [ван Дейка та А. Вежбицької] про те, що мова дозволяє доступ до роботи нашої свідомості й нашого інтелекту, «своєрідно переломлюються тут, логічно приводячи до можливості розгляду за дискурсом (текстом, що має свого автора, створеного для вираження його позиції в певних конкретних умовах його соціального буття) особливого фрагменту ментального світу й відновлення його специфічних особливостей» [2, р. 121; 3, р. 216].

Дискурс, «який зводиться до зразків вербальної поведінки, що склались у суспільстві стосовно закріплених сфер спілкування» можна назвати інституційним [4, р. 28].

Інституційний дискурс являє собою спілкування в заданих рамках статусно – рольових відносин, тому його можна визначити як вербалізуючу мовно – мислиннєву діяльність, що відбувається між представниками певних соціальних інститутів в окремих соціокультурних умовах.

Метою статті – є аналіз мовленнєвих репрезентацій політичного досвіду Президента США Джо Байдена з точки зору інтегрованого соціального підходу, а саме його мовні політичні практики, у ході яких не тільки обговорюється світ, але й складаються правила цього обговорення, правила самого мовлення, а значить і відповідні розумові конструкції. Виходячи з цього, ми намагатимемось провести комплексний аналіз, вводячи «структурний рівень» в широкий соціальний і культурний контекст.

Виклад основного матеріалу. Метою інституційного дискурсу є питання політики, тобто відбувається вербалізація політичних поглядів, установок, інтенцій, тому відповідний вид можна назвати політичним. Головним системоутворюючим критерієм для виділення політичного дискурсу може стати тематичний визначник мети «*боротьба за владу*», тому що при жанровій і стильовій різноманітності усі інші критерії лише уточнюють основний і варіюються залежно від контексту [4, р. 42–45].

Характеризуючи політичний дискурс, Рут Водак зазначає, що він побудований за польовим принципом. У центрі перебувають ті жанри, які максимально відповідають основному призначенню політичної комунікації – боротьбі за владу, а саме парламентські дебати, промови політичних діячів, аналітичні коментарі і т.д. У периферійних жанрах функція боротьби за владу переплітається, як показує автор, з функціями інших видів дискурсу, при цьому відбувається накладання характеристик різних інституційних дискурсів в одному тексті (наприклад, інтерв'ю з політиком включає елементи не тільки політичного, але й рекламного дискурсу) [4, р. 49–51].

Але у зв'язку з тим, що інтенція боротьби за владу – це специфічна характеристика політичного дискурсу, вона іманентно присутня у всіх його жанрах, чи то агітаційні промови, чи дебати в парламенті або політичні дискусії. Природно припустити, що дискурс політичних сил найбільш яскраво проявляється в моменти гострої боротьби, а саме в розпал передвиборчої кампанії. В іншому блоці фіксуються згадування й характеристики «іншого» – це найчастіше політичний супротивник [4, р. 77].

Таким чином, пропонується опис дії, як мінімум, двох суб'єктів: «Я» (Sb – мовець) та «Інший» (це може бути Sb – виробник описуваної мовцем дії; або Sb – спостерігач). Розглянемо на прикладі промови Джо Байдена.

1. *I know a large part of the public want to move on* [6].

2. *The lawyers continue to divide over it – with their legal opinions bearing a remarkable similarity to their political view of the war* [5], (представлено два суб'єкти дії: Sb – інший і Sb – мовець).

Але аналогічна ситуація (опис дійсності, що сприймається мовцем) може бути представлена конструкцією, у якій формально суб'єкт не виражений, e.g. *Because there is no answer. There is no justification for their pain* [6].

На підставі вищесказаного являється можливим висунути наступну гіпотезу: існує кілька способів репрезентації суб'єкта у висловлюванні, кожен з яких обирається мовцем з певною прагматичною метою [4, р. 112].

Для подальшого аналізу варто визначити конкретну термінологію, оскільки терміни, вживані окремими авторами, досить неоднозначні. Тому спочатку варто пояснити, що розуміється під такими термінами, як «пропозиція», «семантичний і синтаксичний предикат», «актанта», «партиципінт», «діатеза». Денотатом є не просто сукупність окремих елементів досвіду, а їх ансамбль. Пов'язані в межах ситуації певними відношеннями предмети (у самому широкому змісті слова, тобто люди й тварини, предмети природи й артефакти і т.п.) кваліфікуються як учасники (партиципінти) ситуації [4, р. 142–145].

Позамовна ситуація відображається семантичною конструкцією, що називають пропозицією. Її ядром служить семантичний предикат, що відображає відношення або властивість. Це так звані семантичні актанти. Актанти кваліфікуються залежно від тієї ролі, яку відіграють в описуваних ситуаціях їхні предметні учасники.

Пропозиція виступає як початковий спосіб впорядкування інформації, що передається за допомогою висловлювання. Пропозиція є означуванним елементом синтаксичної конструкції. Ядром цієї конструкції є синтаксична одиниця – синтаксичний предикат, оточення якого утворюють синтаксичні актанти – такі синтаксичні одиниці, означуваними

яких виступають семантичні актанти. Валентний потенціал синтаксичного предиката визначається, насамперед, валентним потенціалом семантичного предиката. Таким чином, виникає певний набір учасників ситуації, що являє собою діатезу [4, р. 147].

Звернемося до однієї із найголовніших семантичних ролей, що є провідною при реалізації описуваного нами прийому «усунення суб'єкта» – до ролі агенса. Термін «агенса» – (від латинського слова *agens* «діючий», партиципінт, що здійснює контроль над ситуацією; той, із чийої ініціативи вона розгортається) – прийнятий у лінгвістичній семантиці для позначення діяча (суб'єкта), чия наявність неодмінно передбачається при описі дії. Семантична агентивність припускає крім самого поняття дії істотну залежність ситуації від агенса [4, р. 98]. Про це свідчать наведені П. Браун та С. Левінсоном ознаки характеристики агентивності: «контроль ситуації з боку агенса, використання власної внутрішньої енергії (дія за внутрішнім імпульсом), вирішальний внесок у дію» [7, р. 154–155].

У реченні агенса виражається, як правило, підметом. Більше того, сама позиція підмета може приписувати відповідний для партиципінта елемент агентивного значення. Тим самим маркується висунення одного з актантив на роль першого, головного в логічному плані [7, р. 167–169]. Оскільки мова орієнтована на те, що головний персонаж відіграє в ситуації скоріше активну, ніж пасивну роль (тобто найчастіше є агенсом, який кодується називним відмінком), то виходить, що іменник у називному відмінку найчастіше позначає головного персонажа, тобто суб'єкта дії [7, р. 211].

Це відношення, як було показано вище, можна переосмислити і використовувати називний відмінком як засіб кодування не тільки агенса, але й будь-якого партиципінта взагалі (тобто того, на кого мовцеві вигідно в цей момент звернути увагу слухачів), незалежно від того, чи контролює цей партиципінт ситуацію (тобто є агенсом) або він є партиципінтом на якого спрямований чийсь вплив (пацієнс, експерієнцер або бенефактив) [7, р. 214].

Дані варто описати, яким чином поведуться синтаксичні актанти, іменні члени речення, що заповнюють валентність даного предиката. На синтаксичному рівні ситуація дії може бути представлена кількома способами, залежно не тільки від описуваної ситуації, але й у першу чергу, від того, на чому хоче акцентувати увагу мовець [8, р. 204].

Це відбувається завдяки деформації діатези. Вихідною (прямою) діатезою для даного предиката називається така, при якій кожний учасник ситуації (партиципінт) позначений у реченні відповідною йому й канонічно оформленою актантою і кожна актанта (що знаходиться у певній граматичній формі) позначає відповідного їй партиципінта, що виконує в ситуації ту роль, яка стандартно виражається саме даною граматичною формою [8, р. 242–245]. Сама позиція підмета може надавати будь-якому партиципінту елемент агентивного значення, що стає можливим тому, що агенса, як правило, виражається у формі підмета. Завдяки подібним конструкціям імплікується думка, що той, про кого йде мова, може бути представлений не відповідальним за зчинену дію, а усього лише знаряддям або об'єктом якихось сил, протистояти яким неможливо [8, р. 255].

Розглянемо ряд можливих способів репрезентації суб'єкта у висловлюванні. Для цього проаналізуємо промову Джо Байдена.

Sb виражений експліцитно, перебуває в центрі діатези, формально представлений підметом. Sb представлений агенсом, партиципіантом, що позначає особу, що здійснює контроль над ситуацією, того, із чієї ініціативи вона розвертається. «Я», наприклад, *“I can report Kyiv stands strong. Kyiv stands proud. Kyiv stands tall. And most important, it stands free”, Ukraine will never be a victory for Russia. Never. Crimes against humanity. I have long believed this interdependence defines the new world we live in. We need to take the strength and capacity of this coalition and apply it to lifting up – lifting up the lives of people everywhere, improving health, growing prosperity, preserving the planet, building peace and security, treating everyone with dignity and respect. That’s our responsibility. The democracies of the world have to deliver it for our people [5].*

Суб’єкт представлений агенсом, що виражений іменником, який позначає живу істоту, е.г. *People should have confidence. Europe was being tested. America was being tested. NATO was being tested. All democracies were being tested. And the questions we faced were as simple as they were profound [5].*

Суб’єкт виражений займенником із невизначеним референ-том, е.г. *Those that finance terror, those who launder their money, those that cover their tracks are every bit as guilty as the fanatic who commits the final act. Between hope and fear. Between democracy that lifts up the human spirit and the brutal hand of the dictator who crushes it. Between nothing less than limitation and possibilities, the kind of possibilities that come when people who live not in captivity but in freedom. Freedom. There is no sweeter word than freedom. There is no nobler goal than freedom. There is no higher aspiration than freedom. Americans know that, and you know it. And all that we do now must be done so our children and grandchildren will know it as well. Freedom [5].*

Суб’єкт виражений особовим займенником «Ми», наприклад, *We should only be part of the single currency if the economic conditions are met. They are not window-dressing for a political decision. We would be strong. We would be united. And the world would not look the other way. We also faced fundamental questions about the commitment to the most basic of principles. Would we stand up for the sovereignty of nations? Would we stand up for the right of people to live free from naked aggression? Would we stand up for democracy? One year later, we know the answers. Yes, we would stand up for sovereignty. And we did. Yes, we would stand up for the right of people to live free from aggression. And we did. And we would stand up for democracy. And we did. We continue to maintain the largest sanctions regime ever imposed on any country in history [6].*

Суб’єкт виражений вказівним займенником, що вводить додаткову пропозицію, е.г. *The people of Poland know that. You know that. In fact, you know – you know it better than anyone here in Poland. Because that’s what solidarity means. Through partition and oppression, when the beautiful city was destroyed after the Warsaw Uprising, during decades under the iron fist of communist rule, Poland endured because you stood together. That’s how the brave leaders of the opposition and the people of Belarus continue to fight for their democracy. Those that finance terror, those who launder their money, those that cover their tracks are every bit as guilty as the fanatic who commits the final act [5].*

Суб’єкт виражений неозначеним займенником, е.г. *Some may call that coincidence. Some people all across Europe did whatever they could to help and continue to do so. Polish businesses,*

civil society, cultural leaders — including the First Lady of Poland, who is here tonight — have led with the heart and determination, showcasing all that’s good about the human spirit [5].

Sb виражений експліцитно, перебуває на периферії діатези, формально представлений доповненням. Sb представлений агенсом, партиципіантом, що позначає особу, яка здійснює контроль над ситуацією, того, із чієї ініціативи вона розгортається. *Extraordinary brutality from Russian forces and mercenaries. They have committed depravities, crimes against humanity, without shame or compunction. They’ve targeted civilians with death and destruction. Used rape as a weapon of war. Stolen Ukrainian children in an attempt to – in an attempt to steal Ukraine’s future. Bombed train stations, maternity hospitals, schools, and orphanages [5].*

Агенс виражений особовим займенником «Я», е.г. *Now that is what I have to worry about. And I understand of course why people think it is a very remote threat and it is far away and why does it bother us [6]. Ordinary people all across Europe did whatever they could to help and continue to do so. Polish businesses, civil society, cultural leaders – including the First Lady of Poland, who is here tonight – have led with the heart and determination, showcasing all that’s good about the human spirit [6].*

Суб’єкт виражений іменником з абстрактним значенням, е.г. *Intelligence about some WMD being ready for use in 45 minutes – elevated into virtually the one fact that persuaded the nation into war [6].*

Суб’єкт виражений займенником із невизначеним референ-том, е.г. *One of these dictatorial states has used weapons of mass destruction [6]. That was the dream of those who declared Ukraine’s independence more than 30 years ago — who led the Orange Revolution and the Revolution of Dignity; who braved ice and fire on the Maidan and the Heavenly Hundred who died there; and those who continue still to root out Kremlin’s efforts to corrupt, coerce, and control [5].*

Неозначено-особове речення. Sb формально не виражений, а предикат представлений V (f), е.г. *It is that out of the shadow of this evil, should emerge lasting good: destruction of the machinery of terrorism wherever it is found; hope amongst all nations of a new beginning where we seek to resolve differences in a calm and ordered way [6]. The defense of freedom is not the work of a day or of a year. It’s always difficult. It’s always important [6].*

Безособові конструкції. Немає явно вираженого Sb, а предикат представлений безособовою формою дієслова, позиція Sb виявляється незайнятою, е.г. *There is a coming together. Today confidence is global; either its presence or its absence [6].*

Sb представлений імпліцитно за допомогою номіналізації, для якої характерна формальна відсутність Sb, що перебуває при цьому усередині згорнутої пропозиції, представленої синтаксичним дериватом.

У свою чергу, ці зміни виникають у тлумаченні як наслідок семантичних валентностей більш простих предикатів, які входять у тлумачення. Порівняємо: «вибір» – дія по дієслову «вибрати». Предикат «вибрати» – двовалентний (хто – вибрав – що), похідний від нього синтаксичний дериват сам заповнює його другу, об’єктну, валентність, а суб’єктна валентність залишається незаповненою, що дозволяє мовцеві зробити підміну при виборі номінації для суб’єкта, е.г. *We’re standing up for the people we represent, who play by*

the rules and have a right to expect others to do the same [6]. *The United States and our partners stand with Ukraine's teachers, its hospital staff, its emergency responders, the workers in cities across Ukraine who are fighting to keep the power on in the face of Russia's cruel bombardment. We stand with the millions of refugees of this war who have found a welcome in Europe and the United States, particularly here in Poland* [5].

Отже, стає очевидним, що у сучасному політичному дискурсі представлено три суб'єкти дії:

1. Sb політичної дії – 1 (сам мовець).

2. Sb політичної дії – 2 (суперник, що реально в розмові може брати участь (і тоді це ситуація «відкритого протистояння»), а може і бути відсутнім у цей момент (ситуація «прихованого протистояння»)).

3. Sb політичної дії «Народ». Третій суб'єкт політичного дійства, уваги якого домагаються політики, на чий інтереси посилаються, чию думку, як їм здається, відстоюють:

Крім того, варто зазначити залежність категорії референтності від категорії множинності. Множинність в аналізованих висловлюваннях сполучена з невизначеністю, нереперентністю при зазначенні діяча, що знаходить своє вираження у вживанні предикатів, представлених V (f) (говорять, будуть обманювати, пропустили, пропонують відібрати й поділити). «Таким чином створюються фантомні члени соціуму: неозначеність виконує ті ж соціальні «лінгводемагогічні функції», що і плюралізація» [8, р. 160]. У такий спосіб мовець виключає негативно оцінюваний ним об'єкт з свого світу і, отже, «відчужує його, характеризуючи як елемент інший, далекої йому культури, іншого – далекого – світу».

Висновки і перспективи дослідження. У світлі всього вищесказаного політичний дискурс постає самостійним комунікативним явищем і, тим самим, має всі можливості для керування думками й відносинами аудиторії в необхідному для суб'єкта руслі.

Дана сфера дослідження може торкатися усіх когнітивних, психологічних та комунікативних сфер особистості, а, отже, дає широке поле для подальшого дослідження. Маніпуляція – це вплив на свідомість, а особистість та її свідомість являють собою динамічну структуру, що постійно розвивається та змінюється під впливом зовнішньо-соціальних та внутрішньо-психологічних факторів, а отже і дане дослідження може бути основою для подальшого виявлення специфічних маніпулятивних впливів на різні індивідуальні сторони свідомості особистості

Література:

1. Дискурс іноземномовної комунікації (колективна монографія). Львів : Видавництво Львівського національного університету імені Івана Франка, 2001. 495 с.
2. Dijk, T.A. van (2006). Ideology and discourse analysis. *Journal of Political Ideologies*, 11(2), p. 115–140.

3. Wierzbicka A. Understanding cultures through their key words: English, Russian, Polish, German, and Japanese. New York, Oxford : Oxford University Press, 1997. 328 p.
4. Wodak Ruth, Meyer Michael. *Methods for Critical Discourse Analysis*. London : Sage Publications, 2009. 216 p.
5. Biden Joe. Full speech: President Biden addresses NATO allies in Poland <https://www.youtube.com/watch?v=12dQ5F0oG0s>
6. Biden Joe. Ahead of the One-Year Anniversary of Russia's Brutal and Unprovoked Invasion of Ukraine <https://ru.usembassy.gov/remarks-by-president-biden-ahead-of-the-one-year-anniversary-of-russias-brutal-and-unprovoked-invasion-of-ukraine/>
7. Brown P., Levinson S. *Politeness: Some Universals in Language Usage*. Cambridge : Cambridge University Press, 1987. 345 p.
8. Wierzbicka A. *Cross-cultural Pragmatics: The Semantics of Human interaction*. Berlin/NY: Walter de Gruyter, 2003. 502 p.

Matkovska M. V. President Joe Biden's communicative representations actions in the English-speaking political discourse

Summary. This paper is devoted to the actual problem of manipulative potentiality of the English-speaking political discourse, namely the communicative representations of Joe Biden's political experience. The author presents the outline analysis of Biden's political speeches, his abilities to use adequate strategies, tactics and principles for presenting "special mentality and even ideology" while communicating and interacting with people. Not only linguistic means of expressing subject's communicative practices have been taken into consideration; but also the rules and strategies of these communicative representations and appropriate mental constructions are being created on the basis of broad integral social and cultural context.

It is certain that the policy is the sphere of agon thinking and agon communicative ideals. Semantic peculiarities of the subject's communicative tactics and strategies have been identified over the prism of the political discourse main functions, namely the informative and influential ones. Therefore, the three modes of subject's communicative representations have been formed: 1) the subject of the political action – the speaker himself; 2) the subject of the political action – the opponent that really may participate in the discussion – then it is the situation of open opposition; the opponent that really may not participate in the discussion – then this is the situation of concealed opposition; 3) the subject of the political action – the people as the third subject of the political action – whose attention politicians are laying claim to; whose interests they are alluding to and whose ideas, as they think, are fighting for.

The author can demonstrate that in the political discourse there very rarely exists the direct indication on the definite doer. The subject of the political activity is not in many cases named with reference to one's identity. It is postulated that the subject – the doer of the linguistic action has been perceived by the listener as the representative of some political institution, i.e. the manipulative influence on person's consciousness and mental activity has been made clear to understand.

Key words: political discourse, semantics, pragmatics, communicative behavior, illocutionary force, mentality, subject of action.